Valiokunnan lausunto UaVL 9/2017 vp─ HE 158/2017 vp

Ulkoasiainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä (HE 158/2017 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- teollisuusneuvos Ulla Hiekkanen-Mäkelä, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Mikko Huuskonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Marko Laiho, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallintojohtaja Ari Rouhe, ulkoasiainministeriö
- osastopäällikkö Ilkka-Pekka Similä, ulkoasiainministeriö
- toimitusjohtaja Markus Suomi, Finpro Oy
- johtaja Mika Lautanala, Innovaatiorahoituskeskus Tekes

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Tekesin henkilöstöyhdistykset
- pääkonsuli, suurlähettiläs Manu Virtamo, ulkoasiainministeriö

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Business Finlandin perustamista koskevan lakiesityksen keskeisenä tavoitteena on parantaa yritysten vienninedistämiseen ja kansainvälistymiseen tähtääviä julkisia vientipalveluita yhdistämällä Finpro ja Tekes yhdeksi toimijaksi. Tarkoitus on tarjota yrityksille yksi yhtenäinen palveluketju kokoamalla saman katon alle kaikki em. toimijoiden innovaatiorahoitukseen ja viennin ja investointien sekä matkailun edistämiseen liittyvät palvelut. Uudistuksella on myös tärkeä rooli

osaltaan tukea pääministeri Sipilän hallituksen pyrkimystä pk-yritysten viennin kaksinkertaistamiseksi vuoteen 2020 mennessä.

Ulkoasiainvaliokunta painottaa viennin ja investointien edistämiseen tähtäävän toiminnan tärkeyttä Suomen kaltaiselle avoimelle ja ulkomaankaupasta riippuvaiselle maalle. Julkiset vientipalvelut voivat edistää kauppojen ja asiakassuhteiden syntymistä merkittävästi, ja siksi on koko Suomen talouskasvun kannalta tärkeää, että vientipalvelut toimivat.

Valiokunta on jo aiemmin kiinnittänyt huomion siihen, että nykyinen Team Finland -verkoston ympärille asettunut vienninedistämistoiminta on näyttäytynyt yrityksille pirstaleisena kokonaisuutena, jossa eri toimijoiden tarjoamat kansainvälistymispalvelut ovat olleet hajallaan ja verkoston toiminta on ollut hankalasti hahmotettavissa (UaVL 8/2017 vp, UaVL 7/2016 vp). Valiokunta on pitänyt tärkeänä toiminnan kehittämistä ja selkeyttämistä. Nyt käsiteltävänä olevaa uudistusta valiokunta pitää perusteltuna vienninedistämistoimintojen eheyttämiseksi.

Ulkomaantoimintojen resursointi

Vienninedistämistoimintojen selkeyttämisen lisäksi Business Finland -uudistuksella tähdätään toiminnan parempaan resursointiin ulkomailla. Saadun selvityksen mukaan suunnitelma ja ehdotus ulkomaanresurssien kasvattamiseksi on parhaillaan työn alla ja sen on tarkoitus valmistua keväällä 2018.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa pitävänsä ulkomaanverkoston resursointia yhtenä uudistuksen keskeisimpänä kysymyksenä ja pitää tärkeänä, että siihen kiinnitetään riittävästi huomiota.

Resurssien osalta valiokunta kiinnittää huomion kansainväliseen vertailuun, mikä osoittaa, että kilpailijamaihin Ruotsiin ja Tanskaan verrattuna Suomen vienninedistämisresurssit ovat merkittävästi ohuemmat: Suomella (Finpro + Tekes) on ulkomailla 98 henkilöä, Ruotsilla (Business Sweden) noin 400 ja Tanskalla puolestaan ulkomaanresursseja on 250.

Kansainvälistymispalveluiden ulkomaantoimintoja on tarkoitus vahvistaa Finpron ja Tekesin päällekkäisyyksien purkamisesta vapautuvilla resursseilla sekä siirtämällä ylipäänsä resursoinnin painopistettä kotimaan toiminnoista ulkomaan toimintoihin. Valiokunta yhtyy hallituksen esityksen ja asiantuntijoiden arvioihin siitä, että näin toimien pystytään jonkin verran vastaamaan ulkomaantoimintojen resurssitarpeisiin.

Valiokunta korostaa olevan tärkeää varmistaa, ettei uudistusta toimeenpantaessa synny yhdistymiseen liittyvässä ylimenovaiheessa liian pitkää toiminnallista aukkoa, jonka aikana hallinnolliset toimet kotimaassa vievät vienninedistämistoiminnan päähuomion.

Edelleen resurssien osalta valiokunta yhtyy asiantuntijalausunnoissa esitettyihin arvioihin, että tasapainon löytäminen lähiajan viennin, investointien ja matkailun edistämisessä sekä pitkäjänteisen uuden vientimarkkinan ja elinkeinoelämän verkoston rakentamisessa ja vientimarkkinoiden kasvupotentiaaliin mukaan pääsemisessä edellyttää lisäpanostuksia sektorille. Erityisen huomattavaa on asiantuntijakuulemisissa esitetyt huomiot siitä, että keskeistä vienninedistämistoiminnan kehittämisessä on lisätä palveluita erityisesti Suomen lähimarkkinoilla. Merkittävä mää-

rä suomalaisia pk-yrityksiä on kansainvälistymisen alkuvaiheessa, ja silloin suurimmat vientiponnistelut tehdään lähimarkkinoille: muihin Pohjoismaihin, Baltian maihin ja Saksaan. Tämänhetkiset Finpron Euroopan toimipisteet ovat kuitenkin reilusti alimitoitettuja, ja toimipisteitä on erittäin harvassa. Koko Euroopan alueella asiantuntijoita on yhteensä 26.

Edellä sanottua taustaa vasten valiokunta pitää perusteltuna asiantuntijakuulemisessa esitettyä Business Finlandin ulkomaantoimintojen välitöntä vahvistamista 5 milj. euron vuosittaisella lisäyksellä perusrahoitukseen. Sen turvin ulkomaan verkostoon saataisiin 25—30 uutta henkilöä asiakastyöhön.

Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomion myös vienninedistämistoiminnan pieneen mutta toimivaksi osoittautuneeseen vahvistamiseen vuonna 2016, kun kuuteen ulkoministeriön alaiseen edustustoon (Ankara, Los Angeles, Ottawa, New York, Singapore ja Teheran) palkattiin kolmen vuoden määräajaksi erityiset kansainvälistymisasiantuntijat. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yritystaustaiset erityisasiantuntijat ovat kautensa puoliväliin tultaessa ehtineet tuoda merkittävän lisäpanoksen asemapaikkojensa vienninedistämistiimien kokonaispanokseen.

Yrityksille suunnatut Kasvuohjelmat ovat niin ikään osoittautuneet toimivaksi malliksi vienninedistämisessä. Ohjelmien puitteissa on hankittu yrityksille tärkeillä kasvumarkkinoilla paikallista toimialaa ja liike-elämää hyvin tuntevia asiantuntijoita. Kasvuohjelmilla on myös pystytty huomattavasti edistämään suomalaisyritysten keskinäistä yhteistyötä ja verkottumista, mikä puolestaan on mahdollistanut kokonaisvaltaisempien tarjousten valmistelun vientimarkkinoille. Saadun selvityksen mukaan sekä edellä mainittujen kansainvälistymisasiantuntijoiden että Kasvuohjelmien rahoitus on katkolla vuoden 2018 lopussa. Valiokunta pitää tärkeänä, että näille toimivalle järjestelyille saadaan jatkoa. Ilman jatkorahoitusta Suomen jo nyt niukat vienninedistämiseen suunnatut resurssit ohenisivat entisestään.

Yhteistyö ulkoministeriön kanssa

Business Finland -uudistuksen yhteydessä hallituksen esityksessä todetaan vienninedistämiseen liittyvää yhteistyötä tiivistettävän ulkoministeriön kanssa. Edustustojen päälliköiden roolia maajohtajina kohdemaissa vahvistettaisiin erityisesti ulkomaantiimien Team Finland -vuosisuunnitelmien täytäntöönpanon ohjauksessa ja Team Finland -toimijoiden yhteistyön koordinoinnissa.

Valiokunta toteaa ulkoasiainhallinnon edustustoverkon muodostavan laaja-alaisen ja suhteellisen kattavan maailmanlaajuisen verkoston, jonka toiminnasta vienninedistäminen on tähänkin asti muodostanut tärkeän osan. Team Finland -toimintamallin omaksuminen vuodesta 2013 alkaen on jo saattanut Suomen viennin- ja kansainvälistymisen edistämiseen liittyvät toimijat kentällä paljolti yhteen. Tämän yhteistyön tiivistäminen entisestään muun muassa tuomalla Business Finlandin toimipisteet mahdollisuuksien mukaan edustustojen yhteyteen niissä kaupungeissa, missä toimitaan tällä hetkellä eri osoitteissa, on myös askel oikeaan suuntaan. Suurlähettiläiden roolin vahvistamisen osalta valiokunta korostaa, että kyseisenlainen yhteistyöpohjainen toimintamalli ilman toimivaltamuutoksia edellyttää toimiakseen hyvää yhteistyötä ja työnjaosta sopimista niin edustustojen ja Business Finlandin sekä muiden Team Finland -verkostoon kuuluvien toimijoiden kesken kentällä kuin ohjaavien organisaatioiden välillä kotimaassa.

Valiokunnan lausunto UaVL 9/2017 vp

Valiokunta korostaa ulkoasiainhallinnon edustustoverkkoon liittyen myös pitkäaikaista kantaansa kattavan ja toimivan edustustoverkon tärkeydestä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteiden edistämisessä. Vienninedistämistehtävien vahvistamisen rinnalla on samanaikaisesti huomioitava, että niiden korostuminen ei voi automaattisesti tarkoittaa muiden ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden jättämistä vähemmällä huomiolle, vaan maittain on suoritettava harkintaa kulloinkin priorisoitavien tehtävien osalta.

Vaikka ulkoasiainhallinnon kattava edustustoverkko luo hyvän pohjan kansainvälistymistoimintojen kokoamiselle yhteen, asettaa verkoston hyvin ohut resursointi käytännössä rajat sille, kuinka paljon kansainvälistymispalveluiden hoitamiseen voidaan käyttää aikaa. Suurlähetystöjen ohut resurssipohja puhuu osaltaan sen puolesta, että Business Finlandin omien resurssien painopistettä siirretään ulkomaanverkostoon ja Business Finlandin vastuuta viennin ja kansainvälistymisen sisältöjohtamisessa selkiytetään.

On myös tärkeää, että opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamat Knowledge Counselorit, jotka aloittavat työnsä eri toimipisteissä ulkomailla vuosien 2018—2020 aikana, sidotaan vahvasti mukaan Suomen julkisiin kansainvälistymis- ja vientipalveluihin Team Finland -verkoston kautta.

Valiokunta painottaa Team Finland -verkoston ja siihen kuuluvan Finnfundin osuutta myös kehitysmaihin suuntautuvan vienninedistämistoiminnan kannalta.

Ulkoasiainvaliokunta jatkaa vienninedistämistoiminnan ja sen kehittämisen tarkkaa seuraamista ja pitää tärkeänä toiminnan säännöllistä arvioimista, erityisesti yritysten näkökulmasta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ulkoasiainvaliokunta esittää,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 23.11.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Matti Vanhanen kesk
varapuheenjohtaja Pertti Salolainen kok
jäsen Sirkka-Liisa Anttila kesk
jäsen Seppo Kääriäinen kesk
jäsen Tom Packalén ps
jäsen Aila Paloniemi kesk
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Lenita Toivakka kok
jäsen Erkki Tuomioja sd
jäsen Ben Zyskowicz kok

varajäsen Eero Heinäluoma sd
varajäsen Ilkka Kanerva kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala